

THOMAS HUTTINGA

SUPER MACHT EUROPA

ten have

DE WEG NAAR
ONAFHANKELIJKHEID

Inhoud

Proloog: welkom in de nieuwe wereldorde	9
--	----------

DEEL 1: VERLEDEN. De strijd om onafhankelijkheid

Introductie: de wereld waarin we leefden	23
Het begin van een trans-Atlantische band: Europese wederopbouw met Amerikaanse vingerafdrukken	28
Mars en Venus: de toenemende dreiging van Rusland en de aanloop naar de invasie in Oekraïne in 2022	50
De eerste politieke aardverschuiving die Europa onafhankelijker zal maken: de invasie in Oekraïne door Rusland in 2022	58
De tweede politieke aardverschuiving die Europa onafhankelijker zal maken: het tweede tijdperk-Trump	69

DEEL 2: HEDEN. Tien gebieden waarin Europa onafhankelijker aan het worden is

Defensie	119
Economie	132

Een sterkere (digitale) euro en de invoer van eigen betalingssystemen	141
Sociale media, data en Europese techbedrijven	145
Klimaatbeleid en energie	151
Medicijnen	156
Kunstmatige intelligentie (AI)	159
Kritieke grondstoffen	162
Chips	166
Ruimtevaart	169
Drie lessen die we kunnen trekken uit de staat van onze (on)afhankelijkheid	172

DEEL 3: TOEKOMST.

Een continent dat steeds zelfstandiger wordt

Waarom het Europese model de toekomst heeft	183
Waarom het huidige Europa een ideologische vijand is geworden voor Trump en Poetin – en we daarom nog niet van ze af zijn	191
Waarom de Europese publieke opinie een politiek wapen is	208
Waarom de toekomst van onze Europese onafhankelijkheid bij het politieke midden ligt	214
Waarom Europa steeds aantrekkelijker wordt voor de landen eromheen	219
Waarom Europa steeds Franser wordt	230
Waarom het Europese bouwwerk moet veranderen om hetzelfde te blijven	240
Slot: Europa's metamorfosen	249
Epiloog: een nieuw begin	263
Dankwoord	267
Bibliografie	269

DEEL 1: VERLEDEN

De strijd om onafhankelijkheid

Opa en oma op het San Marcoplein in Venetië (jaren '60)

Introductie: de wereld waarin we leefden

Op een regenachtige zondagmiddag in oktober zit mijn oma voorovergebogen met een fotoboek op schoot. Na het overlijden van opa besloot ze het huis op te ruimen en kwam ze meerdere albums met vakantiefoto's tegen. We bladeren er samen doorheen. Op een foto poseren ze samen voor een zo goed als leeg San Marco-plein in Venetië, in de jaren zestig van de vorige eeuw. Er staan meer duiven dan mensen op de foto. We zien hun eerste vakantie als jong gezin na de geboorte van mijn moeder voorbijkomen, enkele weken op pad met de tent in Noord-Italië. Verderop in het fotoboek verrijzen de hoge bergen en koele meren van Oostenrijk, als vastgelegde herinneringen van een groepsreis met de bus toen opa en oma elkaar net hadden leren kennen. Overal zijn lachende gezichten en gebruide lichamen te zien; met een beetje inlevingsvermogen hoor je ze haast joelen van plezier. Tussen deze vakanties door zullen mijn opa en oma gaan samenwonen, trouwen en een gezin stichten. Zestig jaar later kijkt opa vanaf een foto mee vanuit de hoek van de woonkamer terwijl oma vertelt over haar herinneringen aan het naoorlogse Europa.

Oma werd in 1940 geboren in Leiden. Als jong meisje zag ze de geallieerde vliegtuigen over zich heen scheren, die het centraal station en het gebied eromheen in vuur en vlam zetten. Toen de Duitsers razzia's uitvoerden, werd de familie gewaar-

schuwd om die dag niet naar de kerk te gaan. Op de lagere school moest oma schuilen onder haar tafel in het geval dat er iets gebeurde. Haar ouders hadden een zuivelwinkel en een kruidenierszaak, en haar vader zat bij het ondergrondse verzet. Bij het bezorgen van melk in de stad verstopte hij verzetskranten tussen de melkbussen. Dit was niet zonder gevaar: toen een stadsgenote hem dreigde te verraden, beet hij haar toe dat hij haar dan in de gracht zou gooien.

De familie overleefde de oorlog, en haar vader kreeg een oorkonde voor getoonde moed. Opa, geboren in 1938, kwam uit Rotterdam en maakte het vernietigende bombardement van 14 mei 1940 mee, waar hij altijd met veel gevoel over kon vertellen. Richting het einde van zijn leven omschreef hij het bombardement, dat slechts dertien minuten zou duren maar de stad nagenoeg volledig zou verwoesten, als een zinloze vernietiging van mens en machine en een drama zonder weerga.

Na het bombardement pendelde zijn gezin tussen verschillende tijdelijke woonadressen. Zijn vader werd opgepakt en naar een Duits werkkamp gestuurd. Hij wist te vluchten en vanuit Duitsland terug te keren naar Rotterdam. Na de oorlog verhuisde opa's familie naar Leiden, waar hij in 1958 oma leerde kennen in de fietsenstalling van de plaatselijke bioscoop. Opa bracht haar naar huis achter op de fiets, en sindsdien waren ze onafscheidelijk. In de jaren zestig zou opa bij de NAVO gaan werken, wat hij bleef doen tot zijn pensioen.

In het verloop van één leven zagen mijn opa en oma een stroom van duizelingwekkende ontwikkelingen aan zich voorbijtrekken. Ze waren kinderen van een gekantelde tijdsgeschiedenis: een gebroken wereld veranderde in een verbonden wereld.

Het leven op de bon werd vervangen door overschotten in goedgevulde supermarkten met smaakvolle producten uit de hele wereld. Waar vroeger voor een dubbeltje zwart-wittelevisie gekeken kon worden bij een buurtgenoot in de straat, kregen ze later een eigen kleurentelevisie in de woonkamer en een

nieuwe auto voor de deur. De wasteil waar mijn oma zich in haar jeugd in moest wassen, werd vervangen door een aparte badkamer met douche en bad. In de jaren zeventig konden ze verhuizen naar een spiksplinternieuwe naoorlogse woonwijk net buiten het centrum van Leiden, die net zoals in veel andere steden uit de grond werd gestampt. Mijn oma woont nog altijd in dat huis.

En dan was er het toenemende gemak waarmee mensen konden reizen. Met de auto naar Zuid-Europa (met surfboard op het dak en de kinderen op de achterbank) werd in de jaren negentig makkelijker dan ooit, dankzij de afschaffing van de grenscontroles en de steeds comfortabelere auto's. Vliegreizen werden goedkoper, waardoor steden als Barcelona en Athene makkelijker te bezoeken waren. In de jaren negentig bleek niet alleen Europa, maar ook de rest van de wereld aan hun voeten te liggen. Venetië, Oostenrijk en Spanje werden ingeruild voor Cuba, Zuid-Afrika, Israël, Jordanië en Thailand.

Hun verhaal is exemplarisch voor vele generaties naoorlogse Europeanen: ze plukten de vruchten van een continent dat economisch kon opkrabbelen dankzij zijn open houding tegenover de rest van de wereld als doorvoerhaven voor producten en diensten. Samen met de nieuw opgezette Europese samenwerking werd het welvaartsniveau van miljoenen Europeanen opgestuwd tot een nooit eerder bereikt niveau.

Deze ontwikkeling is niet alleen te danken aan de globalisering en Europese samenwerking, maar ook aan de hulp van de Verenigde Staten. Het was dankzij de Amerikaanse bescherming dat verschillende Europese landen na de Tweede Wereldoorlog een verzorgingsstaat konden opbouwen, de defensie-uitgaven konden verlagen (met de overtuiging dat oorlog tot het verleden behoorde) en onder hoge druk konden integreren door de meerdere crises die de afgelopen decennia over het continent raasden.

Tachtig jaar lang waren de Amerikanen Europa's scheids-

rechter en vrede stichter, en hielpen ze het vernietigde continent economisch en politiek weer op te bouwen. Het waren de Amerikanen die druk zetten op de West-Europeanen, geleid door de Fransen, om politiek te gaan samenwerken. En het waren ook de Amerikanen die de Europeanen in de tweede helft van de twintigste eeuw militair ondersteunden en uit de brand hielpen bij militaire conflicten op Europees grondgebied. Door de bruisende steden die volgebouwd werden met wolkenkrabbers, de toestromende nieuwste producten en de zichtbare welvaart aan de andere kant van de oceaan verkregen de Verenigde Staten een voorbeeldfunctie. *The Land of the Free* kon een eigen naoorlogse wereldorde opbouwen.

En deze Amerikaanse invloeden zie je nog steeds terug: denk aan de winkelstraten vol wereldwijde ketens, de televisiereclames van de grote merken die je overal in Europa tegenkomt, de manier waarop we ons kleden, onze obsessie met de vele Amerikaanse popsterren, het eindeloos scrollen door de Amerikaanse sociale media-apps als X, Instagram en Facebook, of het *bingen* van Disney-films of Netflix-documentaires op elektronische apparaten van Amerikaanse merken.

Het leven van mijn opa en oma, verbeeld door de vrolijke vakantiefoto's uit de jaren zestig van de vorige eeuw, staat vol tastbare indrukken van een wereldorde onder bescherming van de Amerikanen. De vergaande invloed van de Verenigde Staten is onlosmakelijk verbonden met de naoorlogse geschiedenis van Europa.

Het voor Europa zo succesvolle economische model van internationale handel en gedeelde welvaart kwam echter steeds meer onder druk te staan door de invasie van Rusland in Oekraïne in 2022, en het begin van Trumps tweede ambtstermijn in 2025. Sinds het begin van 2025 veranderden de Verenigde Staten van een beschermheer in een bedreiging. Beide gebeurtenissen waren een wake-upcall voor de Europese onafhankelijkheid.

Al snel werd te kennen gegeven dat Europa op defensiegebied spoedig op eigen benen moest gaan staan, omdat het niet altijd op de Amerikanen zou kunnen rekenen. Ideologisch gezien groeiden de Europese en Amerikaanse belangen en hun wereldbeelden razendsnel uit elkaar. Trumps tweede termijn betekent dus ook de start van een nieuw hoofdstuk van de Europese integratiegeschiedenis, waarin we verder afscheid nemen van de Amerikanen.

Om de verschuivende tijdsgewrichten voldoende te kunnen begrijpen, zullen we echter eerst in ons gemeenschappelijke naoorlogse verleden met de Amerikanen moeten duiken. Daarna onderzoeken we de Europese relatie met Rusland na de val van de Berlijnse Muur.

‘Huttinga betoogt dat Russische expansiezucht en Amerikaanse onbetrouwbaarheid Europa dwingen tot strategische autonomie. Hij heeft het grootste gelijk van de wereld.’ AREND JAN BOEKESTIJN

Europa moet onafhankelijker worden. Die oproep klinkt steeds vaker in huiskamers, talkshows en het politieke debat. Maar wat betekent Europese onafhankelijkheid eigenlijk? Waar staan we vandaag, en hoe kan het Europa van morgen eruitzien?

In *Supermacht Europa* laat Thomas Huttinga zien hoe Europa zich stap voor stap losmaakt van oude afhankelijkheden, van defensie en betalingssystemen tot sociale mediaplatforms en ruimtevaart. We zijn op weg een supermacht te worden die haar eigen koers bepaalt. Door geschiedenis, literatuur en geopolitiek met elkaar te verbinden, maakt Huttinga zichtbaar hoe het verleden doorwerkt in de crises van vandaag en welke lessen daarin verscholen liggen voor de toekomst.

Dit boek is een scherpe en hoopvolle analyse van een continent in transitie.

THOMAS HUTTINGA werkt aan de Universiteit van Antwerpen, is actief auteur en een veelgevraagd spreker over politiek, cultuur en de toekomst van Europa.

NUR 730

www.uitgeverijtenhave.nl

th ten have